

Lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Talousarvioesityksessä kohdassa 8.2. Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen esitetään mm. digitaalisen turvallisuuden, digitaalisen henkilöllisyyden ja digitalisaation edistämistä sekä kansallista tekoälyohjelmaa. Lisäksi tähdätään siihen, että vuoteen 2023 mennessä kansalaisilla ja yrityksillä on käytössään laadukkaita, kattavia ja saavutettavasti digitaaliset julkiset palvelut.

Esitys on erittäin kannatettava, se vähentää rutiininomaista henkilötöitä ja mahdollistaa aika- ja paikkariippumattoman viranomaispalveluiden käytön nykyistä laajemmin myös saavutettavampia palveluita tarvitseville kansalaisille. Huomioitavaa on kuitenkin se, että palveluille usein asetetaan 24/7 käytettävyyksivaatimukset, joka edellyttää näiden palveluiden ympärivuorokautista valvontaa ja häiriönhallintaa. Yhteiskunnan kannalta kriittiset digitaaliset palvelut ovat myös houkuttelevia kyberhyökkäyskohteita. Hyökkäyksiin varautuminen edellyttää panostuksia tietoturvaan, valvontaan ja hyökkäysten torjuntaan.

Usein Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori kytketään liian myöhään näihin hankkeisiin, eikä edellä mainittujen edellytysten täyttymiselle varata rahaa eikä riittävästi aikaa. Myös digitaalisten palveluiden käytön lisääntyminen ja uusien ominaisuuksien lisääminen palveluihin kasvattaa jatkuvasti tietojenkäsittely- ja tiedonsiirtokapasiteettitarpeita. Lisäkustannus usein ylittää näiden palveluiden trendinomaisen yksikkökustannusten alenemisen. Edellä mainituista syistä virastot kokevat ns. "hallitsematonta" ICT-kustannusten kasvua. Tiedonhallintalain lausuntopyyntömenettelyn kautta on mahdollista parantaa tätä ennakointia varautumista myös näihin kustannuksiin.

Digitaalisten palveluiden kehittämisen koordinaation ja yhteisten palveluiden kehittämisen käytäntöjen, arkkitehtuurivaatimusten ja mahdollisten ns. yhteisten palveluelementtien puuttuminen aiheuttavat myös mahdollisesti päällekkäisiä kehitys- ja ylläpitokustannuksia. Valtion ICT-kustannuksista arviolta 2/3 syntyy järjestelmien kehitys- ja ylläpitokustannuksista ja 1/3 perustietotekniikan ja Infrastruktuurin kustannuksista.

Digitaalisten palveluiden kehittämisessä tarvittavien ohjelmistotoimittajien kilpailuttaminen, jota useat virastot tekevät vain harvoin, edellyttää paljon erityisosaamista, jotta tekniset ratkaisut sekä yhteistyömalli valittavien toimittajien

kanssa tukevat kustannustehokasta jatkuvaa palvelua ja kehittämistä. Virastojen tukeminen tässä olisi ensiarvioisen tärkeää, jotta investoitavalle rahalle saataisi mahdollisimman paljon vaikuttavuutta. Nykyisellään tällaista tukimallia ei ole, joka näkemykseni mukaan aiheuttaa valtiolle paljon epäonnistuneita järjestelmäprojekteja tarpeettomia kustannuksia.